

Handläggare
Christin Bjuggren
Telefon: 0850808015

Till
Kungsholmens stadsdelsnämnd
2021-01-28

Remiss av Institutet för språk och folkminnets förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Kungsholmens stadsdelsnämnd överlämnar tjänsteutlåtandet som sitt svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat Institutet för språk och folkminnets förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska till stadsdelsnämnden för yttrande. Handlingsprogrammets syfte är att främja möjligheten för de nationella minoritetsspråken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. Programmet utgör sammantaget ett stöd för att uppfylla de nationella minoritetspolitiska målen.

Bakgrund

I juni 2019 fick Institutet för språk och folkminne, Isof, uppdrag av regeringen att ta fram ett långsiktigt och samlat handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska. Programmets syfte är att främja möjligheten för de nationella minoritetsspråken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. Sametinget fick ett motsvarande uppdrag för samiska.

Sverige valde år 2000 att ratificera Europarådets två konventioner om skydd för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken (Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, SÖ 2000:2) och Europeisk stadga för landsdels- eller minoritetsspråk, SÖ 2000:3) och har sedan dess haft en fastslagen politik för att främja de nationella minoritetsspråken.

Minoritetspolitiken förs framåt av två övergripande mål:

- Säkra de nationella minoriteternas mänskliga rättigheter i form av inflytande och frihet från diskriminering
- Stärka de nationella minoritetsspråken så att de kan leva vidare i det svenska samhället.

Dessa två mål har sedan brutits ner i tre delområden för minoritetspolitiken:

- Diskriminering och utsatthet
- Inflytande och delaktighet samt
- Språk och kulturell identitet.

Uppdraget med att ta fram ett handlingsprogram är inriktat mot de nationella minoritetsspråken och deras revitalisering, och faller därmed främst in under det andra övergripande minoritetspolitiska målet och det tredje delområdet ”språk och kulturell identitet”. För att minoritetspolitiken ska kunna genomföras krävs att målen inom samtliga tre delområden förverkligas, eftersom de är ömsesidigt beroende av varandra.

I samband med ratificeringen av Europarådets två minoritetskonventioner åtog sig regeringen att genomföra insatser för att stärka de nationella minoritetsspråken. Den europeiska språkstadgan är uppdelad i ett antal artiklar (kapitel) som täcker områden som anses centrala för språkens revitalisering, dessa är: utbildning, rättsväsende, förvaltningsmyndigheter och samhällsservice, medier samt kulturell verksamhet. Åtagandena gentemot främjandet av jiddisch och romska är mer generellt formulerade medan förpliktelseerna att främja finska, meänkieli och samiska mer detaljerade och långtgående.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom stadsdelsförvaltningens stab. Ärendet är behandlat i pensionärsrådet 2021-01-25, i rådet för funktionshinderfrågor 2021-01-25 samt i förvaltningsgruppen 2021-01-21.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat Institutets för språk och folkminnen förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska till Kungsholmens stadsdelsnämnd för yttrande. Utöver stadsdelsnämnden har handlingsprogrammet även remitterats till arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd samt till organisationer i Stockholm som representerar de nationella minoritetsgrupperna.

Handlingsprogrammets syfte är att främja möjligheten för de nationella minoritetsspråken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. I programmet presenteras förslag utifrån tematiskt uppdelning i sex kapitel och täcker olika samhällsområden som identifierats som centrala:

- En ökad och sammanhållen kunskap om de minoriteterna och minoritetsspråken
- De nationella minoritetsspråkens utveckling och revitalisering
- En obruten utbildningskedja
- Språket i det livslånga lärandet.
- Kultur bär språk – språk bär kultur
- De nationella minoritetsspråken i det digitala samhället.

Handlingsprogrammet består av flertalet förslag till åtgärder som kan utföras på kort eller på lång sikt. En del insatser är tydligt avgränsade och detaljerade och bör kunna beslutas och implementeras direkt. Andra förslag är mer omfattande och kräver längre tid att förverkliga, eftersom de förutsätter att andra åtgärder redan har genomförts.

Handlingsprogrammet innehåller även ett avsnitt för konsekvensbedömningar med ekonomiska beräkningar och struktur för uppföljning av handlingsprogrammet.

De nationella minoritetsspråken har olika förutsättningar för revitalisering samt att behoven är olika vad gäller insatser och inriktning på minoritetspolitiken utifrån sina perspektiv och omständigheter. Samtidigt är grundutmaningen densamma för samtliga nationella minoritetsspråk, nämligen det faktum att språkbytesprocessen gjort att språkens överlevnad i Sverige är hotad.

En ökad och sammanhållen kunskap om minoriteterna och minoritetsspråken

Att öka medvetenhet och kunskapen om de nationella minoritetsspråken är en fråga för hela samhället. Kunskapsnivån om de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken är i dag låg i samhället överlag. Kunskapsnivån behöver höjas i samhället, varav de offentlighetsanställda är en särskilt viktig målgrupp. Det är vanligt att kunskapen om minoriteterna bärs av enstaka personer i en organisation, vilket gör organisationen sårbar.

De nationella minoriteterna själva behöver också få ökad kunskap om vilka språkliga och kulturella rättigheter de har.

Uppföljningen av minoritetspolitiken har visat att den minoritetsreform som infördes av regeringen 2010 i många delar har varit framgångsrik. Antalet kommuner som frivilligt anslutit sig till ett förvaltningsområde, har under de tio senaste åren stadigt ökat. En slutsats som dock framkommit är att minoritetspolitiken inte helt slagit igenom utanför förvaltningsområdena. Konsekvensen är att få kommuner genomför några insatser för de språk som inte har särskilda förvaltningsområden, de så kallade icke-territoriella språken jiddisch och romska.

Exempel på förslag till åtgärder för att öka medvetenhet och kunskap:

- Samlad information om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken.
- Obligatorisk webbutbildning för offentliganställda om de nationella minoriteternas språkliga och kulturella rättigheter
- Förvaltningsområden för jiddisch och romska etableras enligt nuvarande modell för statsbidrag.

De nationella minoritetsspråkens utveckling och revitalisering
För att de nationella minoritetsspråken ska kunna leva vidare, både som en del av det svenska kulturarvet och som levande språk i samhället, behöver samhället tillsätta resurser. I handlingsprogrammet definieras behov av att utveckla metoder för att genomföra insatser för revitalisering och överföring av språket mellan generationer.

Exempel på förslag till åtgärder för de nationella minoritetsspråkens utveckling och revitalisering:

- Etablera och driva språkresurscentrum på lokal eller regional nivå. (Förslaget läggs också fram av Sametinget).

En obruten utbildningskedja

(Nedan omfattar ej förslagen i avsnitt 3.3, 3.4, 3.5 och 3.6)

Möjligheten för barn och unga att få undervisning på och i de nationella minoritetsspråken i skolan är avgörande för nya generationer minoritetsspråkstalare. En rad utredningar har under lång tid pekat på att förändringar behöver göras i utbildningssystemet för att den svenska minoritetspolitikens mål ska kunna förverkligas.

Exempel på förslag till åtgärder för en obruten utbildningskedja

- Produktionsstöd riktat till de kommersiella förlagen för framtagning av läromedel.

- Södertörns högskola får ett fortsatt uppdrag att ge uppdragsutbildningar av modersmåls lärare i romska.

Språken i det livslånga lärandet

Eftersom språkbärares omständigheter varierar är det angeläget att det skapas utbildningsvägar som är öppna för individer i olika åldrar, på olika nivåer och med olika inriktningar. Det är också viktigt utifrån ett revitaliseringsperspektiv att fler lär sig de nationella minoritetsspråken. Inom många yrkesområden i den offentliga sektorn råder det i dag brist på personal som talar språken.

Exempel på förslag till åtgärder för språken i det livslånga lärandet:

- Inrättar ett bidrag för korttidsstudier (enligt modell från Sametinget).
- Studier i nationella minoritetsspråk uppmuntras inom yrkesvuxenutbildningar.
- Upphandling av översättare i de nationella minoritetsspråken på statlig nivå. (Förslaget läggs också fram av Sametinget).

Kultur bär språk – språk bär kultur

För språkutvecklingen är det av stor betydelse att de nationella minoritetsspråken är synliga i kulturlivet och i olika medier, särskilt i det utbud som vänder sig till barn och unga.

Exempel på förslag till åtgärder för Kulturområdet:

- Främja utgivning av barn- och ungdomslitteratur på de nationella minoritetsspråken.
- Prioritera kulturella projekt med koppling till barn och unga som tillhör de nationella minoriteterna prioriteras.

De nationella minoritetsspråken i det digitala samhället

Språkanvändning har genomgått stora förändringar under de senaste decennierna. En stor del av vår kommunikation sker numera digitalt. Den teknikberoende språkanvändningen ger många nya möjligheter, men kräver också fokus på tillgänglighet och inkludering. Ett språk som ska kunna användas av nya generationer talare och fortsätta att vara levande och användbart, behöver vara tillgängligt ur ett digitalt perspektiv.

Exempel på förslag till de nationella minoritetsspråken i det digitala samhället

- Förstudie om hur arbetet med att bygga upp en språkbank för de nationella minoritetsspråken.

Synpunkter och förslag

Förslaget om handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken innebär sammantaget ett stöd för att uppfylla de

nationella minoritetspolitiska målen kring språklig och kulturell identitet. Flertalet av förslagen i programmet är omfattande och kräver vidare utredning och resurser. Stadsdelsförvaltningen delar Isofs skrivning gällande att kunskapsnivån om minoriteter och minoritetsspråken i regel är låg i samhället och behöver höjas. Förvaltningen välkomnar därför ett samlat informationsmaterial och webbutbildning kring området. Förvaltningen välkomnar även förslagen kring ett samlat grepp kring tolknings- och översättningstjänster då det är en viktig del i kommunikationen med minoriteterna.

Ann-Christine Hansson
Stadsdelsdirektör

Bilaga

Institutet för språk och folkminnets förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska.